

ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

2009. augusztus hó

AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME MAGYARORSZÁGON ÉS TOVÁBBI TIZENNÉGY UNIÓS ORSZÁGBAN

Az elemzést a Magyar Építész Kamara Jogi Munkabizottsága állította össze a következő szakemberek közreműködésével: Horthy Ákos, Javos Eszter, Szeszler Zsuzsa, Tatai Mária, Phil Mansfield (Anglia), Dr. Gerald Kienastberger (Ausztria), Peter Bagge (Dánia), Bernard Boclé (Franciaország), Daniel van der Lek (Hollandia), Petra Huser (Németország), Müller Csaba (Románia), Kornel Elter (Svédország), Prof.Dr. Pásztor Péter (Szlovákia), Andrej Goljar (Szlovénia).

Az elemzést az tette szükségessé, hogy az építésügyi hatósági eljárásokról szóló 37/2007. (XII.13.)ÖTM rendelet jelentős mértékben föllazította az építési engedélyezési kötelezettséget, holott az korábban is olyan laza volt - hogy részben ennek tulajdonítható épített környezetünk romlása.

„...a hazai épített környezet minősége egészében véve romlik.” (Nemzeti Építészeti Tanács, 2008. október hó)

Az elemzés terjedelmi okból tizenhárom olyan építési-környezetalakítási tevékenységet vizsgál, amelyek közül tizenkettőhöz a jelenlegi hazai jogszabály szerint még bejelentés sem szükséges, ill. egy esetben bejelentés után végezhető.

Az összehasonlításként vizsgált külföldi jogszabályokból is a nem védett építmények, területek eseteire kerestük a választ. Megállapíthattuk, hogy a vizsgált külföldi jogszabályok az engedélyezési előírások tekintetében általában nem tesznek különbséget országos védettség (hazánkban kulturális örökségvédelem) és a helyi (önkormányzati) védelem között. A külföldi szabályozásban bármilyen védettség szinte minden esetben teljes körű építési engedélyezési eljárást tesz szükségessé. Most hazánkban a helyi védettségnek alig van súlya, amit jól érzékeltet, hogy helyi védettségű épület homlokzati átalakításához ugyan van bejelentési kötelezettség, de nem szükséges homlokzati terv benyújtása!

Az elemzés eredményét szemléletesen érzékelteti a mellékelt színes táblázat: a jelenlegi hazai szabályozás kirívóan engedékeny, holott épített környezetünk állapota, az építési fegyelem és általában a hazai jogismeret és jogkövetés szintje az uniós átlagnál bizonyosan szigorúbb ellenőrzést és számonkérést tenne szükségessé.

Az építési engedélyezési/bejelentési kör uniós viszonylatban példátlan szűkössége ellentétben áll számos egyéb hazai jogszabályunkkal és nemzetközi kötelezettségvállalásunkkal is. Néhány példa erre a teljesség igénye nélkül:

A rendelet engedékenysége sérti a már nevében is az épített környezet alakításáról és védelméről szóló építési törvényt (Étv), negligálja az ezzel kapcsolatos állami és önkormányzati feladatokat:

„Az állam építésügyi feladatai”

„4.§(3) A Kormány az építésügy... központi feladatainak ellátása körében gondoskodik:

...az épített környezet rendezett alakítását és védelmét biztosító - a nemzetközi előírásokkal összhangban álló - jogszabályok megállapításáról...” (Ennek az országos építési szabályzat, az OTÉK lényegében eleget is tesz, de a tárgyi rendelet alig hagy teret a rendezett környezet védelme számára, az utólagos környezetrontás lehetőségét pedig - a műemlékek és az állami kulturális örökségvédelem alá tartozó területek kivételével - szinte korlátlaná teszi.)

„5.§(4) Az építészeti értékvédelem... érdekében... szakmai tanácsadó testületként... tervtanácsok működnek.”

„5.§(5) A tervtanácsok feladata különösen... a településrendezési és az építészeti-műszaki tervek magas színvonalának elősegítése, egyéb fontos építésügyi... különösen... településképi, környezetalakítási... célok érvényre juttatása...” Az amúgy is rendkívül szűk körre korlátozott tervtanácsi tevékenységet tovább szűkíti az engedély (bejelentés) köteles építési munkák körének csökkentése, de a megmaradó tervtanácsi tevékenység értelmét is megkérdőjelezi az utólagos, szinte korlátlan átalakíthatóság lehetősége.

Hasonlóképpen csökkenti, lehetetleníti el a rendelet az önkormányzatok törvényi kötelezettségének betartását is: „6.§(1) A települési... önkormányzat... feladata különösen... az épített környezet emberhez méltó és esztétikus kialakítása, valamint a helyi építészeti örökség védelme...”

A rendelet engedékenysége nincs összhangban még saját követelményeivel sem:

„29.§(3) Az építésügyi hatóság... vizsgálja, hogy a tervező a település beépítésének jellegét, sajátos építészeti arculatát... figyelembe vette-e, az építményt a környezetébe... illeszkedően helyezte-e el.”

Tehát az új épületnél szükséges a környezeti illeszkedés vizsgálata, de a megvalósult épület arculata utólag szinte szabadon megváltoztatható. Hihet-e az építésügyi hatóság saját munkájának értelmében?

Az építési-környezetalakítási engedélyezési kötelezettség alacsony szintje ellehetetleníti a Nemzeti Környezetalakítási Program vonatkozó célkitűzéseit, akár ennek a 2003-2008, akár a 2009-2012. évekre szóló változatát tekintjük. Idézet az előző, az Országgyűlés 132/2003. (XII.11.) határozatával elfogadott programból:

„Az Akcióprogram átfogó céljai:

- településszerkezet, -fejlesztés, -rendezés környezeti szempontból is megfelelő alakulásának elősegítése és a korábbi hibákból eredő környezeti problémák csökkentése;
- az épített környezeti elemek, az épített és régészeti kulturális örökség megfelelő állapotának biztosítása.”

Nemzeti kultúránk az európai kultúra szerves része. A kifogásolt hazai szabályozás méltatlan közös európai értékeinkhez, sérti nemzetközi kötelezettségeinket is.

Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK irányelve 4. cikkének 8. pontja szerint a „középredeken alapuló kényszerítő indok” a „környezet és a városi környezet védelme”, amint a Tanács az épített környezet kulturális jelentőségére, értékeinek megőrzésére hívja föl a figyelmet (2001/C73/04 és 2008/C319/05 számú határozatok).

Kiemelten utalunk az Unió városfejlesztésért felelős miniszterei által 2007. május 24-én aláírt Lipcsei Chartára, különös tekintettel hazánk közelgő uniós elnökségi időszakára, amikor építészeti politikánk is reflektorfénybe kerül majd:

„A városok hosszú távon csak akkor tölthetik be a társadalmi fejlődés és a gazdasági növekedés motorjaként... szerepüket, ha sikerül... fenntartanunk kulturális sokféleségüket és kimagasló színvonalat elérnünk a várostervezés, az építés és a környezetvédelem területén.”
Hasonlóképpen fontos falvaink épített környezetének védelme is.

Településeink, különösen a közterületről feltároló látvány esztétikai minősége életminőségünk egyik meghatározó feltétele, egyben lényeges idegenforgalmi vonzó- vagy taszítóerő is. Rajtunk, jogszabályainkon, ezek betartatásán múlik e minőség változása.